

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра статистики, обліку та аудиту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 Оксана НЕСТЕРЕНКО

Протокол № 1 від “26” серпня 2024 р.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

дисципліни «Аналіз економіки України з використанням СНР»

для студентів _____ денної (заочної) форми навчання _____

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____

галузь знань _____ 07 «Управління та адміністрування» _____

спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування» _____

освітня програма _____ «Облік і оподаткування» _____

Розроблено:

д.е.н., професор, професор ЗВО кафедри статистики, обліку та аудиту

Юлія ЛАЗЕБНИК

2024/2025 навчальний рік

ЗМІСТ

1. Робоча програма навчальної дисципліни;
2. Методичні рекомендації для виконання курсових, лабораторних, практичних, самостійних робіт тощо;
3. Приклади завдань семестрових екзаменів (письмових залікових робіт).

1. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра статистики, обліку та аудиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

Віталій ДЯЧЕК

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Аналіз економіки України з використанням СНР»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____
галузь знань _____ 07 «Управління та адміністрування» _____
спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування» _____
освітня програма _____ «Облік і оподаткування» _____
вид дисципліни _____ за вибором _____
факультет _____ економічний _____

2024/2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“27” серпня 2024 року, протокол № 11

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

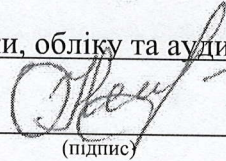
Юлія ЛАЗЕБНИК, професор закладу вищої освіти кафедри статистики, обліку та аудиту ХНУ імені В. Н. Каразіна, докт. екон. наук, професор.

_____
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Програму схвалено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту

Протокол від “26” серпня 2024 року № 1

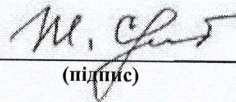
Завідувачка кафедри статистики, обліку та аудиту

(підпис)

Оксана НЕСТЕРЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи)
«Облік і оподаткування»

Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проектної групи) «Облік і оподаткування»

(підпис)

Тетяна СЛЮНІНА

Програму погоджено науково-методичною комісією
економічного факультету

_____
(назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна)

Протокол від “27” серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Дар'я ЗАГОРСЬКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Аналіз економіки України з використанням СНР» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **магістра** спеціальності (напряму) 071 «Облік і оподаткування»
освітня програма «Облік і оподаткування»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є опанування найважливіших понять і категорій системи національних рахунків (СНР); принципів побудови рахунків і балансів; ознайомлення з основними напрямками аналізу економіки України з використанням СНР.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- надати загальне уявлення про статистичну методологію, засновану на національному рахівництві й прийняту в міжнародній практиці;
- ознайомити студентів з теоретичними основами, поняттями й категоріями національного рахівництва;
- охарактеризувати систему національних рахунків;
- розкрити напрямки застосування національного рахівництва в аналітичних цілях і в прогнозуванні економічного розвитку.

Після завершення курсу студент має набути такі **загальні, фахові та спеціалізовані компетентності**:

ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.

1.3. Кількість кредитів – 6.

1.4. Загальна кількість годин – 180.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни:

За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	4 год.ауд. + 4 год.дист.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
132 год.	142 год.
у тому числі, індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання**:

РН01. Вміти розвивати та підвищувати свій загальнокультурний і професійний рівень, самостійно освоювати нові методи роботи та знання щодо комплексного бачення сучасних проблем економіки та управління.

РН10. Збирати, оцінювати та аналізувати фінансові та нефінансові дані для формування релевантної інформації в цілях прийняття управлінських рішень.

РН17. Готувати й обґрунтовувати висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта господарювання та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

Після завершення курсу студент має здобути

знання:

- усвідомлювати сутність основних категорій, класифікацій і концепцій системи макроекономічного рахівництва;
- ідентифікувати рівні секторальної класифікації;
- розуміти принципи побудови рахунків СНР для внутрішньої економіки та рахунків „іншого світу”;
- усвідомлювати сутність методик розрахунку основних макроекономічних показників;
- демонструвати розуміння сутності та принципів побудови моделі Леонтьєва «Витрати-випуск»;

вміння:

- складати основні рахунки СНР;
- розраховувати основні макроекономічні показники;
- розраховувати балансуючі статті за основними рахунками СНР;
- оцінювати параметри внутрішньогалузевого споживання на основі моделі Леонтьєва «Витрати-випуск»;
- аналізувати стан і тенденції розвитку економіки на основі даних СНР.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи організації національного рахівництва та аналізу національної економіки

Тема 1. Статистика макроекономічних показників та система національних рахунків

- 1.1. Поняття про систему національних рахунків
- 1.2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків
- 1.3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків
- 1.4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки
- 1.5. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту

Тема 2. Використання СНР у макроекономічному аналізі

- 2.1. Аналітичні можливості основних рахунків СНР
- 2.2. Аналітичні можливості рахунків нагромадження, балансів активів і пасивів, рахунку товарів і послуг
- 2.3. Використання СНР у макроекономічному аналізі

Тема 3. Методи статистичного дослідження національної економіки з використанням СНР

- 3.1. Проблеми співставності даних національних рахунків в динаміці
- 3.2. Аналіз впливу структурних змін в економіці на динаміку макроекономічних агрегатів та ефективність національної економіки
- 3.3. Моделювання та прогнозування національної економіки на базі СНР

Тема 4. Балансові таблиці «витрати – випуск»

- 4.1. Сутність методу «Витрати – випуск» у викладі В.В. Леонтьєва
- 4.2. Таблиці «Витрати – випуск» в СНР України
- 4.3. Лінійні моделі економіки. Побудова та аналіз моделі Леонтьєва «Витрати – випуск»

Тема 5. Методика підготовки базисних і нормативних прогнозів макроекономічного розвитку

- 5.1. Моделі прогнозування економічних об'єктів
- 5.2. Моделі прогнозування в дослідженні окремих секторів економіки

Тема 6. Методологія оцінювання неспостережуваної економіки

- 6.1. Теоретичні основи вивчення неспостережуваної економіки: основні поняття, види та підходи до вимірювання
- 6.2. Неспостережувана й неформальна економіка у СНР-2008
- 6.3. Оцінка компонентів неспостережуваної економіки

Розділ 2. Інструменти статистичного дослідження макроекономічних процесів у державі**Тема 7. Методологія статистики платіжного балансу**

- 7.1. Поняття платіжного балансу та розвиток міжнародних розрахунків..
- 7.2. Принципи побудови та джерела інформації для платіжного балансу.
- 7.3. Напрями статистичного аналізу платіжного балансу
- 7.4. Платіжний баланс України

Тема 8. Методологія статистики державних фінансів

- 8.1. Поняття, предмет і завдання статистики фінансів
- 8.2. Статистика державного бюджету
- 8.3. Статистика грошового обігу
- 8.4. Статистика кредиту

Тема 9. Методологія статистики грошово-кредитного сектору

- 9.1. Поняття й економічне значення грошового обігу
- 9.2. Статистичний аналіз грошового обігу

3. Структура навчальної дисципліни*

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	дист	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи організації національного рахівництва та аналізу національної економіки												
Тема 1. Статистика макроекономічних показників та система національних рахунків	20	4	2	-	-	14	17	0,5	-	-	0,5	16
Тема 2. Використання СНР у макроекономічному аналізі	20	4	2	-	-	14	17	0,5	-	-	0,5	16
Тема 3. Методи статистичного дослідження національної економіки з використанням СНР	20	4	2	-	-	14	17	0,5	-	-	0,5	16
Тема 4. Балансові таблиці «витрати – випуск»	21	4	2			15	17	0,5			0,5	16
Разом за Розділом 1	81	16	8	-	-	57	68	2	-	-	2	64
Розділ 2. Інструменти статистичного дослідження макроекономічних процесів у державі												
Тема 5. Методика підготовки базисних і нормативних прогнозів макроекономічного розвитку	21	4	2	-	-	15	17	0,5	-	-	0,5	16
Тема 6. Методологія оцінювання неспостережуваної економіки	21	4	2			15	17	0,5			0,5	16
Тема 7. Методологія статистики платіжного балансу	21	4	2	-	-	15	17	0,5	-	-	0,5	16
Тема 8. Методологія статистики державних фінансів	18	2	1	-	-	15	15,5	0,25	-	-	0,25	15
Тема 9. Методологія статистики грошово-кредитного сектору	18	2	1			15	15,5	0,25			0,25	15
Разом за Розділом 2	99	16	8	-	-	75	82	2	-	-	2	78
Індивідуальні завдання	-					-	-					-
Усього годин	180	32	16	-	-	132	150	4	-	-	4	142

* структура навчальної дисципліни (години на вивчення) може змінюватись у зв'язку із змінами законодавства, ступенем засвоєння матеріалу студентами, коригуванням структури навчального року (графіку навчального процесу) тощо. Можлива зміна послідовності розкриття навчального матеріалу в межах окремого розділу або теми, але так, щоб не порушувалась загальна логіка його викладу.

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Статистика макроекономічних показників та система національних рахунків	2
2	Тема 2. Використання СНР у макроекономічному аналізі	2
3	Тема 3. Методи статистичного дослідження національної економіки з використанням СНР	2
4	Тема 4. Балансові таблиці «витрати – випуск»	2
5	Тема 5. Методика підготовки базисних і нормативних прогнозів макроекономічного розвитку	2
6	Тема 6. Методологія оцінювання неспостережуваної економіки	2
7	Тема 7. Методологія статистики платіжного балансу	2
8	Тема 8. Методологія статистики державних фінансів	1
9	Тема 9. Методологія статистики грошово-кредитного сектору	1
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студента включає: опрацювання навчального матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовку до усіх видів контролю.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (назва теми)	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Проробка конспекту лекції, вивчення рекомендованої літератури по темах, які викладаються на лекціях	27	27
2	Підготовка до практичних занять	27	27
3	Підготовка до поточного контролю	27	28
4	Підготовка до контрольної роботи	21	30
5	Підготовка до підсумкового контролю (екзамену)	30	30
	Разом	132	142

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи навчання

Основними відмінностями активних та інтерактивних методів навчання від традиційних вважаються не лише методика і техніка викладання, але і висока ефективність навчального процесу, яка проявляється через:

- високу мотивацію студентів;
- закріплення теоретичних знань на практиці;
- підвищення самосвідомості студентів;
- вироблення здатності ухвалювати самостійні рішення;
- вироблення здатності приймати колективні рішення;
- вироблення здатності до соціальної інтеграції;
- придбання навичок вирішення конфліктів;
- розвиток здатності до компромісів.

При викладанні дисципліни для активізації навчального процесу передбачено використання таких сучасних навчальних технологій як кейс-метод, проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується кількома ключовими моментами і увага студентів має бути сконцентрована на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках. При проведенні проблемної лекції має бути розданий друкований матеріал і виділені головні висновки з питань, що розглядаються.

При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор ставить питання, які спонукають студента шукати вирішення проблемної ситуації. Така ситуація змушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені питання, а висвітлювати матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використати при вирішенні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доведень та узагальнень.

На початку проведення міні-лекції за обраними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносять питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладають їх стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу до сприйняття матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він отримав під час лекції.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо певної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання навчальної дисципліни представлено в табл.

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Статистика макроекономічних показників та система національних рахунків	Лекція
Тема 2. Використання СНР у макроекономічному аналізі	Міні-Лекція, Кейс-метод
Тема 3. Методи статистичного дослідження національної економіки з використанням СНР	Лекція, Дискусія
Тема 4. Балансові таблиці «витрати – випуск»	Лекція, Кейс-метод
Тема 5. Методика підготовки базисних і нормативних прогнозів макроекономічного розвитку	Проблемна лекція з питання: Практика застосування базисних і нормативних прогнозів макроекономічного розвитку
Тема 6. Методологія оцінювання неспостережуваної економіки	Кейс-метод – Методи оцінювання неспостережуваної економіки

Тема 7. Методологія статистики платіжного балансу	Лекція, Дискусія
Тема 8. Методологія статистики державних фінансів	Лекція, Дискусія
Тема 9. Методологія статистики грошово-кредитного сектору	Лекція, Дискусія

8. Методи контролю

Оцінювання знань, вмінь та навичок студентів включає ті види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, самостійну роботу та виконання контрольної роботи.

Перевірка та оцінювання знань студентів проводиться в наступних формах:

- поточне оцінювання роботи і знань студентів під час практичних занять;
- поточний контроль знань (тестування за темами);
- написання і захист контрольної роботи;
- складання екзамену.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- відвідування занять;
- складання проміжного контролю знань (тестування).

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- оволодіння методами економіко-статистичної обробки даних з використанням комп'ютерних технологій;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінювання знань студента під час виконання завдань для самостійної роботи проводиться за чотирирівневою шкалою.

Оцінка «відмінно» ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді до всіх зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку.

При оцінюванні практичних занять увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Поточний контроль рівня знань (тестування) передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосування його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування. При цьому тестове завдання може містити як

запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

9. Схема нарахування балів та критерії оцінювання навчальних досягнень

Структура засобів контролю та розподіл балів із дисципліни наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Узагальнена схема нарахування балів (денна форма навчання)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання												Експе- наційна робота	Сума
Поточне оцінювання (поточний контроль)									Контрольна робота, перед- бачена навчаль- ним планом	Індиві- дуальне зав- дання	Разом		
Розділ 1				Розділ 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9					
3	3	3	4	4	4	3	3	3	30	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Узагальнена схема нарахування балів (заочна форма навчання)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання												Експе- наційна робота	Сума
Поточне оцінювання (поточний контроль)									Контрольна робота, перед- бачена навчаль- ним планом	Індиві- дуальне зав- дання	Разом		
Розділ 1				Розділ 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9					
3	3	3	4	4	4	3	3	3	30	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Поточний тестовий контроль проводиться один раз на семестр. Загальна тривалість тестів – 1,5 години. Поточні тестування складаються з 15 тестів. Одна правильна відповідь на кожен з тестів дорівнює 2 балам. Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності.

Тести можуть бути застосовані як з метою контролю, так і для закріплення теоретичних знань і практичних навичок. Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними темами.

Підсумковий контроль за курсом - у формі **екзамену**.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену/заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати **не менше 10 балів** з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Екзамен здійснюють за екзаменаційними білетами, які містять чотири завдання (два теоретичних питання, одне практичне завдання - задача і тести) (рис. 1). Вони дають можливість здійснити оцінювання знань студента за дисципліною.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Факультет	<u>економічний</u>	
Спеціальність (напрямок)	<u>071 «Облік і оподаткування»</u>	
Освітня програма	<u>«Облік і оподаткування»</u>	Семестр <u>1</u>
Форма навчання	<u>денна / заочна</u>	
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): <u>другий (магістерський)</u>		

Навчальна дисципліна: **Аналіз економіки України з використанням СНР**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 3*

1. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту.
2. Моделі прогнозування економічних об'єктів.
3. Задача.
4. Тести.

Затверджено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту

Протокол № _____	від „____” _____	20 ____ року	
Завідувач кафедри	_____	Оксана НЕСТЕРЕНКО	(прізвище та ініціали)
	(підпис)		
Екзаменатор	_____	Юлія ЛАЗЕБНИК	(прізвище та ініціали)
	(підпис)		

* За завдання 1 і 2 – по 5 балів, за завдання 3 – 10 балів, за завдання 4 – 20 балів. Всього – **40 балів**.

Рис. 1. Зразок екзаменаційного білету

Критерії оцінювання (засоби діагностики)

Критерії оцінювання результативності роботи студентів при виконанні самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання індивідуальних завдань студентами є:

1. Повнота виконання завдання:

- Елементарна;
- Фрагментарна;
- Повна;
- Неповна.

2. Рівень самостійності студента

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, володіння різними способами читання, складання плану, рецензій, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо)

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо);

5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;

- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти за відповіді на питання поточного контролю

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Якісними критеріями оцінювання виконання завдань поточного контролю є:

1. *Повнота відповіді або виконання завдання:*

- елементарна;
- фрагментарна;
- повна;
- неповна.

2. *Рівень сформованості логічних умінь:*

- елементарні дії;
- операція, правило, алгоритм;
- правила визначення понять;
- формулювання законів і закономірностей;
- структурування суджень, доводів, описів.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти за виконання контрольної роботи

Контрольна робота складається з виконання практичних розрахунково-графічних завдань за темами курсу. Максимальна оцінка за виконання завдань індивідуальної розрахункової роботи – 30 балів.

Виконання завдань оцінюється за такими критеріями:

- технологічна грамотність;
- методична грамотність;
- обґрунтованість висновків;
- правильність оформлення.

Шкала оцінювання індивідуальної роботи

Кількість балів	Практичне завдання
22-30	Продемонстровано методичну й технологічну грамотність. Методичні рішення обґрунтовано. Оформлення відповідає вимогам.
15-21	Наявність незначних методичних і технологічних помилок, а також помилок в оформленні роботи. Методичні рішення обґрунтовано.
8-14	Наявність значної кількості методичних і технологічних помилок, а також в оформленні роботи.
0-7	Методична й технологічна неграмотність. Неправильне оформлення роботи.

Критерії оцінювання на екзамені

Оцінювання знань студента проводиться за чотирирівневою шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). За екзамен студент може отримати максимум 40 балів:

1. Для отримання оцінки «відмінно» (35-40 балів) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язно й обґрунтовано;
- навести вірне рішення задачі та тестів.

2. Для одержання оцінки «добре» (25-34 бала) студент повинен:

- укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
- викласти теоретичний матеріал зв'язно й обґрунтовано;
- навести вірне рішення задачі;
- можливі помилки у відповідях на тести.

3. Для отримання оцінки «задовільно» (15-24 бала) студент повинен:

- викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
- можливі помилки при розв'язанні задачі та в тестах.

4. Оцінку «незадовільно» (1-14 балів) отримують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередніх пунктах.

Шкала оцінювання екзаменаційної роботи:

- за кожен правильну відповідь на теоретичні питання завдань 1, 2 студент одержує по 5 балів;
- за правильно виконане завдання 3 (розрахункова задача) – 10 балів;
- за правильно виконане завдання 4 (тести) студент одержує 20 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни та балів, набраних ним при складанні семестрового екзамену (поточне оцінювання за роботу протягом семестру, поточний контроль знань (тестування), контрольна робота та оцінка за результатами підсумкового екзамену).

Максимальна сума балів, яку може набрати здобувач вищої освіти при підсумковому семестровому контролі, складає 100.

Зведена шкала оцінювання роботи студентів з дисципліни

Види робіт	Максимум балів
Поточне оцінювання	30
Контрольна робота	30
РАЗОМ	60
Екзамен	40
ВСЬОГО	100

У відповідності до набраних студентом балів оцінка знання матеріалу проводиться за чотирирівневою системою згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Лазебник Ю.О. Аналіз економіки України з використанням СНР: дистанційний курс на LMS платформі Moodle. URL : <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6964>.
2. Економічна статистика: навчальний посібник, 2-ге вид., перероб. та доп. / О.О. Нестеренко, О.С. Корепанов, Т.Г. Чала та ін.; за ред. О.О. Нестеренко, В.М. Соболева, Т.Г. Чалої. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2024. 449 с.
3. Міжнародна статистика: навчальний посібник / Соболев В.М., Корепанов Г.С., Корепанов О.С. та ін. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 443 с.
4. Особливості 6-го видання Керівництва з платіжного балансу і міжнародної інвестиційної позиції (КПБ6). URL : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18799014>
5. Coordinated Direct Investment Survey Guide – 2015. Pre-Publication Draft / IMF, 2015. URL : <https://www.imf.org/external/np/sta/pdf/cdisguide.pdf>.
6. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009. URL : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Допоміжна література

1. Лазебник Ю.О., Гецько Ю.Ю. Кластеризація регіонів України за рівнем розвитку будівництва як підґрунтя для розроблення стратегії сталого розвитку регіонів // *Modern research in science and education*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference (Чикаго, 7-9 грудня 2023 р.). USA, Chicago: BoScience Publisher. 2023. Pp. 958-965. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/MODERN-RESEARCH-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-7-9.12.2023.pdf>.
2. Лазебник Ю.О., Сіліна Є.Р. Формування методологічних засад оптимізації управління витратами на підприємстві. *Eurasian Scientific Congress*: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Барселона, Іспанія, 17-19 травня 2020 р.). С. 667–672. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/05/EURASIAN-SCIENTIFIC-CONGRESS_17-19.05.2020.pdf.
3. Лазебник Ю.О. Попова А.В. Методичні засади статистичного вивчення впливу COVID-19 на стан лісового сектору в Україні та світі. *Priority Directions of Science and Technology Development*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 22-24 листопада 2020 р.). С. 1274–1278. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-priority-directions-of-science-and-technology-development-22-24-noyabrya-2020-goda-kiiev-ukraina-arhiv/>.
4. Chala, T., Korepanov, O., Lazebnyk, I., Chernenko, D., Korepanov, G. Statistical modeling and forecasting of wheat and meslin export from Ukraine using singular spectral analysis. *Statistics in Transition New Series*. ISSN 1234-7655. Poland. 2023. 24(1), pp. 169–197. DOI <https://doi.org/10.59170/stattrans-2023-010>. URL: https://sit.stat.gov.pl/SiT/2023/1/gus_sit_2023_00_tetyana_chala_oleksiy_korepanov_iuliia_lazebnyk_daryna_chernenko_georgii_korepanov_statistical_modelling_and_forecasting.pdf.
5. Chala T., Korepanov O., Lazebnyk I., Chernenko D., Korepanov G. Information provision for monitoring the sustainable development of the land and biodiversity. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. Volume 1254, 4th International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF-2023), 22/05/2023 - 26/05/2023. ISSN 17551307. Kryvyi Rih, Ukraine. 2023. Kryvyi Rih: IOP Publishing. DOI <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1254/1/012017>. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/1254/1/012017/pdf>.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма подання). URL : www.bank.gov.ua.
2. Загальноакадемічний портал наукової періодики. Національна академія наук України / Л. Костенко, Є. Копанєва // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search.html>.
3. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року. Київ. 2013. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Нормативно-правова база / Кабінет Міністрів України; Урядовий портал. Офіц. веб-сайт. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
5. Нормативно-правові акти / Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. URL : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.
6. Статистична інформація / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка / Офіційний сайт державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Metadata Classifications. RAMON – Reference And Management Of Nomenclatures / Eurostat. European Commission. URL : http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM&StrGroupCode=C_LASSIFIC&StrLanguageCode=EN.
8. UN Comtrade Database / United Nations. URL : <http://comtrade.un.org>.
9. World development report 2015 Mind, Society, And Behavior. URL : <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Publications/WDR/WDR%202015/WDR-2015-Full-Report.pdf>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання, або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі проведення екзамену/заліку в дистанційній формі використовується LMS платформа Moodle з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції з Zoom. Реєстрація (допуск до складання) учасників освітнього процесу, а також обмін контрольними (підсумковими) завданнями та відповідями на них здійснюється винятково з корпоративної електронної пошти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (домен – karazin.ua) із забезпеченням академічної доброчесності. При проведенні екзамену/заліку в дистанційній формі використовуються технічні і програмні засоби, які дозволяють забезпечити аудіо- і відео- фіксацію.

Режим доступу до курсу на LMS платформі Moodle: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6964>.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ, ЛАБОРАТОРНИХ, ПРАКТИЧНИХ, САМОСТІЙНИХ РОБІТ ТОЩО

План проведення практичних занять

Розділ 1. Теоретичні основи системи національних рахунків (СНР) та статистика макроекономічних показників

Практичне заняття 1. «Основні визначення та концепції у системі національних рахунків»

Питання для дискусії:

1. Назвіть основні цілі складання національних рахунків?
2. Хто є користувачем СНР?
3. Які Ви знаєте основні концепції СНР?
4. Розкрийте зміст розширеної концепції економічного виробництва.
5. Що таке інституціональна одиниця?
6. Охарактеризуйте класифікацію інституціональних одиниць за секторами.

Типові задачі:

Задача 1

На основі таких умовних даних про результати діяльності економіки, виділіть компоненти, що включаються в границі виробництва в СНР, і визначте обсяг випуску (млн грн):

- 1) виробництво товарів, призначених для кінцевого споживання – 350;
- 2) виробництво товарів і послуг, використаних для створення інших товарів і послуг – 100;
- 3) виробництво товарів і послуг, призначених для нагромадження й експорту – 80;
- 4) послуги із проживання у власному житті – 40;
- 5) виробництво послуг з приготування їжі й прибирання житла усередині домогосподарства (умовна оцінка) – 50;
- 6) виробництво побічних продуктів (забруднювачі, сміття) – 20;
- 7) виробництво послуг, не відображене у звітності – 40.

Задача 2

За такими умовними даними визначте випуск видів діяльності, що включаються в границі виробництва в СНР (млн грн):

- 1) безкоштовні домашні послуги – 155;
- 2) платні домашні послуги – 40;
- 3) ремонт споживчих товарів власниками – 60;
- 4) ремонт споживчих товарів побутовими установами – 100;
- 5) ремонт житла, виконуваний мешканцями – 50;
- 6) ремонт житла, виконуваний власниками – 90;
- 7) виробництво товарів домашніми господарствами – 250,
у тому числі для власного споживання – 160;
- 8) безкоштовні колективні послуги, що надається державою суспільству – 150;
- 9) продукти й послуги, виміняні по бартеру – 30;
- 10) продукти, передані виробниками працівникам як оплата праці – 50;
- 11) сховане виробництво – 70;
- 12) безкоштовні послуги держави в області охорони здоров'я, культури – 180;
- 13) умовна рента від проживання у власному житті – 30;
- 14) крадіжки продукції, хабара й вимагання – 20;
- 15) виробництво військової техніки – 80;
- 16) товари, вироблені одним закладом, що поставляються іншому закладу – 100.

Задача 3

Здійсніть угруповання перерахованих категорій інституціональних одиниць за секторами внутрішньої економіки:

- державні нефінансові корпорації;
  - центральні державні установи;
  - засоби соціального забезпечення;
  - Національний Банк України;
  - приватні нефінансові корпорації;
  - депозитні корпорації;
  - регіональні й місцеві державні установи;
  - НКО, що обслуговують домашні господарства,
- у тому числі фінансовані за рахунок:
- регулярних членських внесків,
  - іноземні нефінансові корпорації-резиденти;
  - страхові компанії й автономні пенсійні засоби;
  - фінансові допоміжні корпорації;
  - домашні господарства.

Практичне заняття 2. «Основні рахунки системи національних рахунків. Рахунок виробництва»

Питання для дискусії:

1. Основні групи рахунків СНР.
2. Чому національні рахунки можна назвати системою?
3. Основні принципи складання національних рахунків.
4. Розрахунок балансууючої статті рахунку виробництва.

Приклади розв'язання типових задач

Задача 4. «Основні рахунки СНР: Рахунок виробництва»

За даними про результати функціонування економіки України на стадії виробництва, представленими в табл. 4.1, необхідно:

- 1) побудувати рахунок виробництва;
- 2) розрахувати його балансууючу статтю – валовий внутрішній продукт (у ринкових цінах);
- 3) розрахувати показник: чистий внутрішній продукт.

Таблиця 4.1

Показники для побудови рахунку виробництва в Україні за IV квартал 2015 р.

Показники	Сума, млн грн
Випуск (в основних цінах)	1250416
Проміжне споживання	749780
Податки на продукти та імпорт	85865
Субсидії на продукти та імпорт	(-)1720
Споживання основного капіталу	(-)68562

Розв'язання

1. Для побудови рахунку виробництва необхідно визначити групи показників «Ресурси» і «Використання», визначити балансууючу статтю рахунку – валовий внутрішній продукт (у ринкових цінах), обчислити чистий внутрішній продукт. Дані занести в табл. 5.1.2 «Рахунок виробництва».

Розрахуємо відсутні показники: чисті податки на продукти та імпорт (ЧППІ), ВВП (у ринкових цінах) і чистий внутрішній продукт (ЧВП).

2. Валовий внутрішній продукт в ринкових цінах дорівнює вартості випуску (ВВ) в основних цінах мінус вартість проміжного споживання (ПС) і плюс чисті податки на продукти та імпорт (ЧППІ) (податки за виключенням субсидій на продукти та імпорт):

$$ВВП = ВВ - ПС + ЧППІ;$$

$$ЧППІ = ППІ - СПІ = 85865 - 1720 = 84145 \text{ (млн грн);}$$

$$ВВП = 1250416 - 749780 + 84145 = 584781 \text{ (млн грн).}$$

3. Чистий внутрішній продукт (ЧВП) розраховуємо як валовий внутрішній продукт за вирахуванням споживання основного капіталу (СОК):

$$ЧВП = ВВП - СОК = 584781 - 68562 = 516219 \text{ (млн грн).}$$

Таблиця 4.2

Рахунок виробництва

Використання	Ресурси
4. ПС = 749780 млн грн	1. ВВ (в осн. ц.) = 1250416 млн грн
5. ВВП (в рин. ц.) = 584781 млн грн	2. ЧППІ = 84145 млн грн
6. Всього = 1334561 млн грн	3. Всього = 1334561 млн грн
7. СОК = (-)68562 млн грн	
8. ЧВП = 516219 млн грн	

Практичне заняття 3. «Основні рахунки системи національних рахунків. Рахунки доходів»

Питання для дискусії:

1. Основні групи рахунків СНР.
2. Чому національні рахунки можна назвати системою?
3. Основні принципи складання рахунків доходів.
4. Розрахунок балансуючих статей рахунків виробництва.

Приклади розв'язання типових задач

Задача 6. «Основні рахунки СНР: Рахунки доходів»

На основі таких умовних даних (в поточних цінах, млрд грн) визначити: величину оплати праці найманих працівників, ВВП, ВНД.

Складіть зведені рахунки утворення доходів, розподілу первинного доходу, вторинного розподілу доходу.

- 1) випуск в основних цінах – 7748,04 млрд грн;
- 2) податки на продукти та імпорт – 542,15 млрд грн;
- 3) субсидії на продукти та імпорт – 132,63 млрд грн;
- 4) проміжне споживання – 3612,07 млрд грн;
- 5) інші податки на виробництво (чисті) – 254,28 млрд грн;
- 6) валовий прибуток, змішаний дохід економіки – 1958,53 млрд грн;
- 7) сальдо заробітної плати, одержаної за кордоном і сплаченої нерезидентам – 6,41 млрд грн;
- 8) доходи від власності, одержані від інших країн – 80,74 млрд грн; сплачені – 273,23 млрд грн;
- 9) поточні трансферти, одержані від інших країн – 25,94 млрд грн; сплачені – 12,18 млрд грн.

Розв'язання

Розрахунок основного ресурсоформуєчого показника рахунку утворення доходу – ВВП (у ринкових цінах) – здійснюємо виробничим методом на основі відомих даних про обсяги

випуску, проміжного споживання і чистих податків на продукти та імпорту:

$$ВВП \text{ (в рин. ц.)} = 7748,04 - 3612,07 + (542,15 - 132,63) = 4545,49 \text{ (млрд грн)}.$$

Побудуємо рахунок утворення доходу (табл. 6.3) і розрахуємо невідомий показник оплати праці найманих працівників як різницю між підсумковим обсягом ресурсів і даними показника їх використання:

Таблиця 6.3

Рахунок утворення доходу

<i>Використання</i>	<i>Ресурси</i>
Оплата праці найманих працівників = = 4545,49 – 663,8 – 1958,53 = 1923,16 (млрд грн)	ВВП (у ринкових цінах) = = 4545,49 (млрд грн)
Чисті податки на виробництво та імпорту = 542,15 – 132,63 + 254,28 = 663,8 (млрд грн)	
Валовий прибуток, змішаний дохід = = 1958,53 (млрд грн)	
<i>Всього:</i> 4545,49 (млрд грн)	<i>Всього:</i> 4545,49 (млрд грн)

Складаючи рахунок розподілу первинного доходу (табл. 6.4), слід пам'ятати, що основні показники його ресурсної частини переносяться з «Використання» рахунку утворення доходу з урахуванням результатів обміну первинними доходами з іншими країнами.

Таблиця 6.4

Рахунок розподілу первинного доходу

<i>Використання</i>	<i>Ресурси</i>
Доходи від власності, сплачені іншим країнам = 273,23 (млрд грн)	Оплата праці найманих працівників = 1923,16 + 6,41 = 1929,57 (млрд грн)
Валовий національний дохід = = 4632,64 – 273,23 = 4359,41 (млрд грн)	Чисті податки на виробництво та імпорту = 663,8 (млрд грн)
	Валовий прибуток, змішаний дохід = = 1958,53 (млрд грн)
	Доходи від власності, одержані від інших країн = 80,74 (млрд грн)
<i>Всього:</i> 4632,64 (млрд грн)	<i>Всього:</i> 4632,64 (млрд грн)

Розрахований раніше показник ВНД використовуємо для побудови рахунку вторинного розподілу доходу (табл. 6.5), визначивши його балансує статтю – Валовий національний наявний дохід (ВННД) – як різницю між обсягом сумарних ресурсів і статтею їх використання:

Таблиця 6.5

Рахунок вторинного розподілу доходу

<i>Використання</i>	<i>Ресурси</i>
Поточні трансферти, сплачені іншим країнам = 12,18 (млрд грн)	Валовий національний дохід = = 4359,41 (млрд грн)
Валовий національний наявний дохід = 4385,35 – 12,18 = = 4373,17 (млрд грн)	Поточні трансферти, одержані від інших країн = 25,94 (млрд грн)
<i>Всього:</i> 4385,35 (млрд грн)	<i>Всього:</i> 4385,35 (млрд грн)

Типові задачі:

Задача 7

На основі наведених умовних даних (у поточних цінах, млрд грн) визначите: величину оплати праці найманих робітників; ВВП; ВНД.

- 1) випуск в основних цінах – 7748,04;
- 2) податки на продукти та імпорт – 542,15;
- 3) субсидії на продукти та імпорт – 132,63;
- 4) проміжне споживання – 3612,07;
- 5) інші податки на виробництво (чисті) – 254,28;
- 6) валовий прибуток і змішані доходи економіки – 1958,53;
- 7) сальдо заробітної плати, отриманої за кордоном і виплаченої нерезидентам – 6,41;
- 8) доходи від власності, одержані від «іншого світу» – 80,74, передані – 273,23;
- 9) поточні трансферти, одержані від «іншого світу» – 25,94, передані – 12,18;

Складіть зведені рахунки: утворення доходів, розподілу первинних доходів, вторинного розподілу доходів.

Задача 8

Є такі умовні дані за півріччя по країні, млн грн:

- 1) випуск товарів та послуг в ринкових цінах – 260,00
- 2) матеріальні витрати – всього – 1597,50,
в тому числі амортизація – 53,25;
- 3) інші елементи проміжного споживання – 180,00;
- 4) податки на виробництво та імпорт – 217,50;
- 5) субсидії на виробництво та імпорт (–) – 56,25;
- 6) оплата праці найманих працівників – 870,00.

Побудуйте рахунок утворення доходів; визначте обсяг валового прибутку економіки.

Практичне заняття 4. «Основні рахунки системи національних рахунків. Рахунки нагромадження»

Питання для дискусії:

1. Основні групи рахунків СНР.
2. Чому національні рахунки можна назвати системою?
3. Основні принципи складання рахунків доходів.
4. Розрахунок балансуючих статей рахунків нагромадження.

Типові задачі:

Задача 9

Є наступні умовні дані по економіці країни (млн. грн.):

- 1) валовий внутрішній продукт – 100;
- 2) споживання основного капіталу – 5;
- 3) доходи резидентів від зайнятості й власності, отримані з- за межі – 4;
- 4) доходи нерезидентів від зайнятості й власності із ВВП даної країни – 2;
- 5) сальдо поточних трансфертів через границю – +3;
- 6) кінцеве споживання – 60;
- 7) сальдо капітальних трансфертів через границю – +10;
- 8) валове нагромадження основних і обігових фондів – 15;
- 9) чисті покупки нематеріальних активів – 10.

Визначите: 1) чистий внутрішній продукт, 2) національний доход на валовій і чистій основі, 3) національний розташовуваний дохід, 4) національне заощадження, 5) чисті кредити (борги).

Побудуйте рахунок капіталу.

Практичне заняття 5. «Система статистичних показників результатів функціонування економіки»

Питання для дискусії:

1. Назвіть основні агрегати (макроекономічні показники) СНР і охарактеризуйте взаємозв'язок між ними.
2. Які національні рахунки належать до поточних і чому?
3. Які показники доходів розробляє СНР?
4. Дайте визначення валового національного доходу.
5. Дайте характеристику «заощадження» як категорії СНР.
6. Назвіть основні елементи активів, що входять до складу валового нагромадження.

Типові задачі:

Задача 10

Визначите основні показники СНС (ВВП у ринкових цінах усіма можливими методами, валовий національний дохід, валовий національний розташовуваний дохід, валове національне заощадження, статистична розбіжність) на основі наведених умовних даних (у поточних цінах млрд. грн.):

- випуск товарів і послуг в основних цінах 2806,4;
- проміжне споживання 1312,4;
- податки на продукти й імпорт 196,4;
- субсидії на продукти й імпорт 59,4;
- сальдо поточних трансфертів, отриманих від «іншого миру» і переданих йому 0,7;
- витрати на кінцеве споживання домашніх господарств 762,7;
- витрати на кінцеве споживання державних установ 305,6;
- витрати на кінцеве споживання некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства 33,7;
- валове нагромадження основного капіталу 329,4;
- зміна запасів матеріальних обігових коштів 128,9;
- чисте придбання цінностей 32,1;
- доходи від власності, отримані від «іншого миру» 18,2;
- доходи від власності передані «іншому миру» 32,1;
- імпорт товарів і послуг 362,6;
- експорт товарів і послуг 428,1.

Рекомендована література за Розділом 1

1. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. – К. : КНЕУ, 2013. – Розділ 2. – С. 47–84.
2. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року [Електронний ресурс]. – Київ – 2013. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Національні рахунки України за 2014 рік : Статистичний збірник. – Київ. : Державна служба статистики України, 2016. – 179 с.
4. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009 – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Розділ 2. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту

Практичні заняття 6-8. «Методи розрахунку ВВП: 1. Виробничий метод. 2. Розподільний метод. 3. Метод кінцевого використання»

Питання для дискусії:

1. Як розраховується ВВП виробничим методом?
2. Як розраховується ВВП розподільним методом?
3. Як розраховується ВВП методом кінцевого використання?
4. Укажіть структуру ВВП за компонентами кінцевого використання.
5. Що відображується в спеціальній статті СНР – «Статистична розбіжність»?

Приклади розв'язання типових задач

Задача 11. Є такі умовні дані про результати функціонування економіки країни за рік у млн грн:

Валовий випуск (<i>ВВ</i>) в основних цінах:	
виробництво товарів (<i>В_т</i>)	– 4144,8;
виробництво послуг (<i>В_п</i>)	– 3526,2;
проміжне споживання (<i>ПС</i>) у ринкових цінах кінцевого споживача:	
за видами діяльності щодо виробництва товарів (<i>ПСт</i>)	– 2250,0;
за видами діяльності щодо виробництва послуг (<i>ПСП</i>)	– 1348,6;
побічно вимірювані послуги фінансового посередництва (<i>ПФП</i>)	– 10,4;
податки на продукти й імпорт (<i>ППП</i>)	– 530,2;
субсидії на продукти (<i>СП</i>)	– 191,8;
валовий прибуток, змішані доходи економіки (<i>ВП, ЗД</i>)	– 1780,6;
оплата праці найманих робітників (<i>ОП</i>)	– 2065,0;
податки на виробництво й імпорт (<i>ПВІ</i>)	– 753,4;
субсидії на виробництво й імпорт (<i>СВІ</i>)	– 198,6;
витрати на кінцеве споживання (<i>КСВ</i>)	– 3149,2;
валове нагромадження (<i>ВН</i>)	– 992,2;
експорт товарів і послуг (<i>Е</i>)	– 1063,0;
імпорт товарів і послуг (<i>І</i>)	– 889,4.

Визначити обсяг ВВП у ринкових цінах:

- 1) виробничим методом;
- 2) розподільним методом;
- 3) методом кінцевого використання.

Розв'язання

1) ВВП виробничим методом визначається як сума валової доданої вартості (ВДВ) усіх секторів економіки або видів економічної діяльності в ринкових цінах. Для цього розрахуємо значення таких показників:

ВДВ за видами економічної діяльності щодо виробництва товарів:

$$ВДВ_t = V_t - ПСт = 4144,8 - 2250,0 = 1894,8 \text{ (млн грн).}$$

ВДВ за видами економічної діяльності щодо виробництва послуг:

$$ВДВ_p = V_p - ПСП = 3526,2 - 1348,6 = 2177,6 \text{ (млн грн).}$$

ВДВ у цілому по економіці:

$$ВДВ = ВДВ_t + ВДВ_p - ПФП = 1894,8 + 2177,6 - 10,4 = 4062,0 \text{ (млн грн).}$$

ВВ в основних цінах по економіці в цілому:

$$ВВ = ВВ_t + ВВ_p = 4144,8 + 3526,2 = 7671,0 \text{ (млн грн).}$$

ПС по економіці в цілому (включаючи послуги фінансового посередництва):

$$ПС = ПСт + ПСП + ПФП = 2250,0 + 1348,6 + 10,4 = 3609,0 \text{ (млн грн).}$$

Чисті податки на продукти й імпорт:

$$ЧППП = ППП - СП = 530,2 - 191,8 = 338,4 \text{ (млн грн).}$$

ВВП у ринкових цінах:

$$ВВП = ВДВ + ЧППП = 4062,0 + 338,4 = 4400,4 \text{ (млн грн) або}$$

$$ВВП = ВВ - ПС + ЧППП = 7671,0 - 3609,0 + 338,4 = 4400,4 \text{ (млн грн).}$$

2) При визначенні розподільним методом *ВВП* розглядається як сума таких видів первинних доходів: валовий прибуток і валові змішані доходи (*ВП, ЗД*), оплата праці найманих робітників (*ОП*), чисті податки на виробництво й імпорт (податки на виробництво й імпорт (*ПВІ*) мінус субсидії на виробництво й імпорт (*СВІ*)):

$$ВВП = ВП,ЗД + ОП + ПВІ - СВІ = 1780,6 + 2065,0 + 753,4 - 198,6 = 4400,4 \text{ (млн грн).}$$

3) На стадії кінцевого використання *ВВП* розраховується як сума кінцевого споживання продуктів і послуг (*КС*), валового нагромадження (заощадження) (*ВН*) і чистого експорту товарів і послуг, який являє собою різницю між експортом й імпортом (*Е-І*):

$$ВВП = КС + ВН + (Е-І) = 3149,2 + 992,2 + (1063,0 - 889,4) = 4315,0 \text{ (млн грн).}$$

Статистична розбіжність – 85,4 (млн грн).

Задача 12. В табл. 6.2.1 наведені умовні дані по країні у *t*-му році (млрд USD):

Таблиця 6.2.1

Результати функціонування економіки країни

Показник	Сума, млрд USD
Витрати на кінцеве споживання домашніх господарств	600
Витрати на кінцеве споживання некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства	20
Витрати на кінцеве споживання органів державного управління	200
Валове нагромадження основного капіталу	300
Чисте придбання цінностей	10
Зміна запасів матеріальних оборотних засобів	+15
Експорт товарів і послуг	100
Імпорт товарів і послуг	40

Визначте валовий внутрішній продукт. Назвіть метод, який ви будете використовувати.

Розв'язання

ВВП розраховуємо методом кінцевого використання (на стадії кінцевого використання) як суму кінцевого споживання товарів і послуг (*КСВ*) і валового нагромадження (*ВН*) з урахуванням зовнішньоторговельного сальдо (*ЗТС*), тобто різниці між експортом й імпортом товарів і послуг (*Е – І*):

$$ВВП = КСВ + ВН + ЗТС (Е - І).$$

Кінцеве споживання (*КС*) = Витрати на кінцеве споживання домашніх господарств + Витрати на кінцеве споживання органів державного управління + Витрати на кінцеве споживання некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства:

$$КС = 600 + 20 + 200 = 820 \text{ (млрд USD).}$$

Валове нагромадження (*ВН*) = Валове нагромадження основного капіталу + Чисте придбання цінностей + Зміна запасів матеріальних оборотних засобів:

$$ВН = 300 + 10 + 15 = 325 \text{ (млрд USD).}$$

Зовнішньоторговельне сальдо (*ЗТС*) = Експорт товарів і послуг – Імпорт товарів і послуг:

$$ЗТС = 100 - 40 = 60 \text{ (млрд USD).}$$

$$\text{Валовий внутрішній продукт (ВВП)} = КСВ + ВН + ЗТС = 820 + 325 + 60 = 1205 \text{ (млрд USD).}$$

Висновок: Валовий внутрішній продукт, розрахований методом кінцевого використання, дорівнює 1205 млрд USD.

Практичне заняття 9. «Індекс фізичного обсягу ВВП як індикатор розвитку економіки»

Питання для дискусії:

1. У чому різниця між номінальним і реальним ВВП?
2. Який макроекономічний показник можна назвати індикатором розвитку чи спаду економіки та коливань економічної кон'юнктури?
3. Що є основною методологічною проблемою при визначенні індексу фізичного обсягу ВВП?
4. Що являє собою індекс-дефлятор ВВП?
5. Назвіть основні методи переоцінки ВВП у постійні ціни.

Рекомендована література:

1. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. – К. : КНЕУ, 2013. Розділ 4. – С. 111–146.
2. Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2014 роки: Статистичний збірник. – Київ. : Державна служба статистики України, 2015. – 108 с.
3. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року [Електронний ресурс]. – Київ – 2013. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Національні рахунки України за 2014 рік : Статистичний збірник. – Київ. : Державна служба статистики України, 2016. – 179 с.
5. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009 – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Розділ 3. Статистика національного багатства

Практичне заняття 10. «Статистика національного багатства»

Питання для дискусії:

1. Дайте визначення активів відповідно до СНР – 2008.
2. Дайте визначення нефінансових і фінансових активів.
3. Як класифікують фінансові активи?
4. Що таке вироблені й невироблені активи?
5. Наведіть приклади невироблених активів.
6. Що таке національне багатство і які його основні елементи?
7. Назвіть основні ознаки угруповань національного багатства.
8. Які види оцінки активів Вам відомі?
9. Які природні ресурси враховуються в СНР як активи?
10. Поясніть сутність терміну «Емерджентність системи».

Приклади розв'язання типових задач

Задача 13. За наведеними в табл. 8.1.1 даними щодо наявних фінансових і нефінансових активів і пасивів в економіці країни на кінець t -го року визначте національне багатство країни (чисту вартість капіталу).

Таблиця 8.1.1

Нефінансові та фінансові активи і зобов'язання країни

Показник	Сума, млрд USD
Нефінансові активи, у тому числі	
вироблені	4680
невироблені	4250

Фінансові активи	5320
Фінансові зобов'язання	5770

Складіть баланс активів і пасивів країни на кінець t -го року.

Розв'язання

Форма балансу активів і пасивів має такий вигляд (табл. 8.1.2):

Таблиця 8.1.2

Баланс активів і пасивів

Активи (вимоги)	Пасиви (зобов'язання)
1. Нефінансові активи (HA)	3. Фінансові зобов'язання ($\Phi 3$)
2. Фінансові активи (ΦA)	4. Чиста вартість капіталу ($ЧВК$)

Показник чистої вартості власного капіталу необхідно розрахувати шляхом вирахування з суми фінансових і нефінансових активів суми фінансових зобов'язань:

$$ЧВК = \Phi A + H\Phi A - \Phi 3.$$

Нефінансові активи складаються з вироблених (BA) та невироблених активів (HBA), тобто

$$HA = BA + HBA = 4680 + 4250 = 8930 \text{ (млрд USD)}.$$

Розрахуємо показник чистої вартості капіталу й складемо баланс активів і пасивів країни на кінець t -го року (табл. 8.1.3):

$$ЧВК = \Phi A + HA - \Phi 3 = 5320 + 8930 - 5770 = 8480 \text{ (млрд USD)}.$$

Таблиця 8.1.3

Баланс активів і пасивів країни на кінець t -го року

Активи (вимоги), млрд USD		Пасиви (зобов'язання), млрд USD	
1. Нефінансові активи	8930	3. Фінансові зобов'язання	5770
2. Фінансові активи	5320	4. Чиста вартість капіталу	8480

Проведені розрахунки показали, що національне багатство країни на кінець t -го року склало 8480 млрд USD.

Задачі для самостійного розв'язання

3.1. За наведеними даними щодо наявних фінансових і нефінансових активів і пасивів в економіці країни на початок t -го року визначте національне багатство країни.

Складіть баланс активів і пасивів країни на початок t -го року.

Нефінансові активи, у тому числі:

вироблені	3122 млрд USD
невироблені	3208 млрд USD
Фінансові активи	3735 млрд USD
Фінансові зобов'язання	3912 млрд USD

3.2. За наведеними даними складіть баланс активів і пасивів країни на кінець року, врахувавши зміни, що відбулися з активами і пасивами.

Визначте національне багатство країни на початок і на кінець року.

На початок року, млрд USD:

Нефінансові активи	9202
Фінансові активи	7108
Фінансові зобов'язання	6694

Чиста вартість капіталу	?
<i>Зміна багатства, млрд USD:</i>	
Нефінансові активи	608
Фінансові активи	435
Фінансові зобов'язання	562
Зміна чистої вартості капіталу	?
<i>На кінець року, млрд USD:</i>	
Нефінансові активи	?
Фінансові активи	?
Фінансові зобов'язання	?
Чиста вартість капіталу	?

3.3. Активи нефінансового сектора економіки на початок року становили 8355 млрд грн, пасиви на початок року – 12210 млрд грн.

Упродовж року нефінансові активи змінили обсяг за рахунок:

- нагромадження основного капіталу – 530;
- придбання мінус вибуття цінностей – «мінус» 50;
- придбання мінус вибуття матеріальних активів – 120;
- інша зміна матеріальних активів – 35.

Фінансові активи за рік зросли на 255 млрд грн, у тому числі за рахунок переоцінки на 140 млрд грн.

Фінансові пасиви за рік збільшились: за рахунок взятих зобов'язань мінус погашення на 185 млрд грн; за рахунок переоцінки на 44 млрд грн.

Складіть баланс активів і пасивів на початок і на кінець року.

Визначте чисту вартість капіталу нефінансового сектора.

Рекомендована література до Розділу

1. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. – К. : КНЕУ, 2013. – Розділ 5. – С. 147–157, 166–172.
2. Капіталізація економіки України / В. М. Геець та ін.; за ред. В. М. Гейця, А. А. Гриценка. – К. : Інститут економіки та прогнозування, 2007. – 220 с.
3. Методологічні положення щодо складання балансів активів і пасивів, затверджені наказом Держкомстату від 10.12.2010 №504 [Електронний ресурс]. – Київ – 2010. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Classification And Terminology of Non-Financial Assets, by Anne Harrison [Electronic resource] Fourth meeting of the Advisory Expert Group on National Accounts 30 January – 8 February 2006, Frankfurt – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/aeg/papers/m4AssetTerminology.PDF>.
5. Government Finance Statistics Manual 2014, Chapter 7, The Balance Sheet [Electronic resource] – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014 – Way of access : <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.
6. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009 – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента включає: опрацювання навчального матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовку до усіх видів контролю.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (назва теми)
1	Проробка конспекту лекції, вивчення рекомендованої літератури по темах, які викладаються на лекціях
2	Підготовка до практичних занять
3	Підготовка до поточного контролю
4	Підготовка до проміжного контролю (контрольна робота)
5	Підготовка до підсумкового контролю (заліку)
	Разом

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ ТА СТАТИСТИКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Тема 1. Поняття про систему національних рахунків

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Назвіть основні цілі складання національних рахунків?
2. Хто є користувачем СНР?
3. Що таке інституціональна одиниця?

Тема 2. Основні визначення та концепції у системі національних рахунків

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Які Ви знаєте основні концепції СНР?
2. Розкрийте зміст розширеної концепції економічного виробництва.
3. Що таке інституціональна одиниця?
4. Охарактеризуйте класифікацію інституціональних одиниць за секторами.

Тема 3. Загальні принципи побудови та основні рахунки системи національних рахунків

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Основні групи рахунків СНР.
2. Чому національні рахунки можна назвати системою?
3. Основні принципи складання національних рахунків.
4. Розрахунок балансууючої статті рахунку виробництва.

Тема 4. Система статистичних показників результатів функціонування економіки

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Назвіть основні агрегати (макроекономічні показники) СНР і охарактеризуйте взаємозв'язок між ними.
2. Які національні рахунки належать до поточних і чому?

3. Які показники доходів розробляє СНР?
4. Дайте визначення валового національного доходу.
5. Дайте характеристику «заощадження» як категорії СНР.
6. Назвіть основні елементи активів, що входять до складу валового нагромадження.

Задачі для самостійного розв'язання

5.1. На основі таких умовних даних про результати діяльності економіки, виділіть компоненти, що включаються в границі виробництва в СНР, і визначте обсяг випуску (млн грн):

- 1) виробництво товарів, призначених для кінцевого споживання – 350;
- 2) виробництво товарів і послуг, використаних для створення інших товарів і послуг – 100;
- 3) виробництво товарів і послуг, призначених для нагромадження й експорту – 80;
- 4) послуги із проживання у власному житлі – 40;
- 5) виробництво послуг з приготування їжі й прибирання житла усередині домогосподарства (умовна оцінка) – 50;
- 6) виробництво побічних продуктів (забруднювачі, сміття) – 20;
- 7) виробництво послуг, не відображене у звітності – 40.

5.2. За такими умовними даними визначте випуск видів діяльності, що включаються в границі виробництва в СНР (млн грн):

- 1) безкоштовні домашні послуги – 155;
- 2) платні домашні послуги – 40;
- 3) ремонт споживчих товарів власниками – 60;
- 4) ремонт споживчих товарів побутовими установами – 100;
- 5) ремонт житла, виконуваний мешканцями – 50;
- 6) ремонт житла, виконуваний власниками – 90;
- 7) виробництво товарів домашніми господарствами – 250, у тому числі для власного споживання – 160;
- 8) безкоштовні колективні послуги, що надається державою суспільству – 150;
- 9) продукти й послуги, виміняні по бартеру – 30;
- 10) продукти, передані виробниками працівникам як оплата праці – 50;
- 11) сховане виробництво – 70;
- 12) безкоштовні послуги держави в області охорони здоров'я, культури – 180;
- 13) умовна рента від проживання у власному житлі – 30;
- 14) крадіжки продукції, хабара й вимагання – 20;
- 15) виробництво військової техніки – 80;
- 16) товари, вироблені одним закладом, що поставляються іншому закладу – 100.

5.3. Здійсніть угруповання перерахованих категорій інституціональних одиниць за секторами внутрішньої економіки:

- державні нефінансові корпорації;
- центральні державні установи;
- засоби соціального забезпечення;
- Національний Банк України;
- приватні нефінансові корпорації;
- депозитні корпорації;
- регіональні й місцеві державні установи;
- НКО, що обслуговують домашні господарства, у тому числі фінансовані за рахунок:
  - регулярних членських внесків,
  - іноземні нефінансові корпорації-резиденти;

- страхові компанії й автономні пенсійні засоби;
- фінансові допоміжні корпорації;
- домашні господарства.

5.4. Є такі дані щодо макроекономічних показників (у поточних цінах, млн грн):

- 1) валовий прибуток і змішані доходи економіки – 921087,8;
- 2) оплата праці найманих робітників – 1242155,7;
- 3) податки на виробництво та імпорт – 471657,2;
у тому числі, податки на продукти – 320255,8;
- 4) субсидії на виробництво та імпорт – 112959,2;
у тому числі, субсидії на продукти – 104931,5.

Складіть зведені рахунки виробництва й утворення доходів, якщо проміжне споживання склало 47,498 % випуску економіки в основних цінах.

Оцініть структуру ВВП на стадії утворення доходів.

5.5. В табл. 5.5.1 наведені умовні дані за видами економічної діяльності

Таблиця 5.5.1

Валовий випуск та проміжне споживання за видами економічної діяльності, млрд грн

Вид економічної діяльності	Валовий випуск	Матеріальні витрати		Інше проміжне споживання
		всього	у т. ч. амортизація	
Сільське, лісове та рибне господарство	380	40	20	10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	200	80	30	25
Переробна промисловість	980	780	50	60
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	160	100	30	20
Будівництво	90	40	10	20
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	440	200	20	40
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	200	100	20	20
Тимчасове розміщування й організація харчування	210	110	10	10
Інформація та телекомунікації	100	50	5	5
Інші види діяльності	50	10	5	—

Визначте валову додану вартість (ВДВ) за видами економічної діяльності і в цілому по економіці.

Побудуйте зведений рахунок виробництва.

Рекомендована література за Розділом 1

5. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцурова. – К. : КНЕУ, 2013. – Розділ 2. – С. 47–84.

6. Методологічні положення оновленої версії системи національних рахунків 2008 року [Електронний ресурс]. – Київ – 2013. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009 – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Тема 5. Методи розрахунку ВВП

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Як розраховується ВВП виробничим методом?
2. Як розраховується ВВП розподільним методом?
3. Як розраховується ВВП методом кінцевого використання?
4. Укажіть структуру ВВП за компонентами кінцевого використання.
5. Що відображується в спеціальній статті СНР – «Статистична розбіжність»?

Тема 6. Індекс фізичного обсягу ВВП як індикатор розвитку економіки

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. У чому різниця між номінальним і реальним ВВП?
2. Який макроекономічний показник можна назвати індикатором розвитку чи спаду економіки та коливань економічної кон'юнктури?
3. Що є основною методологічною проблемою при визначенні індексу фізичного обсягу ВВП?
4. Що являє собою індекс-дефлятор ВВП?
5. Назвіть основні методи переоцінки ВВП у постійні ціни.

Задачі для самостійного розв'язання

6.1. В табл. 6.1.1 наведені умовні дані за квартал по країні

Таблиця 6.1.1

Основні макроекономічні показники по країні за 1 квартал 2016 р.

(у поточних цінах, млрд USD)

Валовий прибуток економіки і валовий змішаний дохід	8000,0
Оплата праці найманих працівників	7500,0
Податки на виробництво та імпорту	2500,0
Субсидії на виробництво та імпорту (-)	650,0
Випуск в основних цінах	30500,0
Податки на продукти та імпорту	2000,0
Субсидії на продукти та імпорту (-)	700,0
Проміжне споживання	14500,0
Витрати на кінцеве споживання домашніх господарств	8500,0
Витрати на кінцеве споживання державних установ	3000,0
Витрати на кінцеве споживання некомерційних організацій, які обслуговують домашні господарства	400,0
Валове нагромадження основного капіталу	3600,0
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	500,0
Чистий експорт товарів і послуг	750,0
Статистична розбіжність	?

Визначити обсяг ВВП в ринкових цінах: виробничим, розподільним і методом кінцевого використання. Оцінити статистичну розбіжність.

6.2. Є такі умовні дані, млн USD:

витрати на кінцеве споживання:

домашніх господарств – 1979,0;

державних установ – 776,0;

некомерційних організацій,

що обслуговують домашні господарства – 84,4;

валове нагромадження основного капіталу – 823,2;

зміна запасів матеріальних оборотних засобів – 136,0;

експорт товарів і послуг – 553,0;

імпорт товарів і послуг – 382,6.

Визначити валовий внутрішній продукт методом кінцевого використання.**6.3. В табл. 6.4.1 наведені умовні дані за видами економічної діяльності**

Таблиця 6.4.1

Валовий випуск та проміжне споживання за видами економічної діяльності, млн USD

Вид економічної діяльності	Валовий випуск	Матеріальні витрати		Інше проміжне споживання
		всього	у т. ч. амортизація	
Сільське, лісове та рибне господарство	580	140	20	10
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	400	180	30	25
Переробна промисловість	900	700	50	60
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	200	100	30	20
Будівництво	100	40	10	20
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	400	200	20	40
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	180	100	20	20

Визначити валову додану вартість (ВДВ) за видами економічної діяльності і в цілому по економіці.**Тема 7. Статистика національного багатства****Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:**

1. Дайте визначення активів відповідно до СНР – 2008.
2. Дайте визначення нефінансових і фінансових активів.
3. Як класифікують фінансові активи?
4. Що таке вироблені й невироблені активи?
5. Наведіть приклади невироблених активів.
6. Що таке національне багатство і які його основні елементи?
7. Назвіть основні ознаки угруповань національного багатства.
8. Які види оцінки активів Вам відомі?
9. Які природні ресурси враховуються в СНР як активи?
10. Поясніть сутність терміну «Емерджентність системи».

Тема 8. Баланс виробництва й розподілу продуктів і послуг

Питання для самостійного опрацювання та контролю знань:

1. Сутність методу "витрати – випуск" у викладі В.В. Леонтьєва.
2. Таблиці "витрати – випуск" у СНР України.
3. Планування випуску на рівні галузей. Лінійні моделі економіки. Модель Леонтьєва "витрати – випуск".

Задачі для самостійного розв'язання

8.1. За наведеними даними щодо наявних фінансових і нефінансових активів і пасивів в економіці країни на початок t -го року визначте національне багатство країни.

Складіть баланс активів і пасивів країни на початок t -го року.

Нефінансові активи, у тому числі:

вироблені	3122 млрд USD
невироблені	3208 млрд USD
Фінансові активи	3735 млрд USD
Фінансові зобов'язання	3912 млрд USD

8.2. За наведеними даними складіть баланс активів і пасивів країни на кінець року, врахувавши зміни, що відбулися з активами і пасивами.

Визначте національне багатство країни на початок і на кінець року.

На початок року, млрд USD:

Нефінансові активи	9202
Фінансові активи	7108
Фінансові зобов'язання	6694
Чиста вартість капіталу	?

Зміна багатства, млрд USD:

Нефінансові активи	608
Фінансові активи	435
Фінансові зобов'язання	562
Зміна чистої вартості капіталу	?

На кінець року, млрд USD:

Нефінансові активи	?
Фінансові активи	?
Фінансові зобов'язання	?
Чиста вартість капіталу	?

8.3. Активи нефінансового сектора економіки на початок року становили 8355 млрд грн, пасиви на початок року – 12210 млрд грн.

Упродовж року нефінансові активи змінили обсяг за рахунок:

- нагромадження основного капіталу – 530;
- придбання мінус вибуття цінностей – «мінус» 50;
- придбання мінус вибуття матеріальних активів – 120;
- інша зміна матеріальних активів – 35.

Фінансові активи за рік зросли на 255 млрд грн, у тому числі за рахунок переоцінки на 140 млрд грн.

Фінансові пасиви за рік збільшились: за рахунок взятих зобов'язань мінус погашення на 185 млрд грн; за рахунок переоцінки на 44 млрд грн.

Складіть баланс активів і пасивів на початок і на кінець року.

Визначте чисту вартість капіталу нефінансового сектора.

Рекомендована література за Розділом 2

1. Економічна статистика : підручник : у 2 ч. Ч. 1. Макроекономічна статистика / І. Г. Манцуров, А. М. Єріна, О. К. Мазуренко та ін. ; за наук. ред. чл.-кор. НАНУ І. Г. Манцура. – К. : КНЕУ, 2013. – Розділ 5. – С. 147–157, 166–172.
2. Методологічні положення щодо складання балансів активів і пасивів, затверджені наказом Держкомстату від 10.12.2010 №504 [Електронний ресурс]. – Київ – 2010. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Classification And Terminology of Non-Financial Assets, by Anne Harrison [Electronic resource] Fourth meeting of the Advisory Expert Group on National Accounts 30 January – 8 February 2006, Frankfurt – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/aeg/papers/m4AssetTerminology.PDF>.
4. Government Finance Statistics Manual 2014, Chapter 7, The Balance Sheet [Electronic resource] – Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014 – Way of access : <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.
5. System of National Accounts, 2008 (2008 SNA) [Electronic resource] / European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009 – Way of access : <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

3. ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ СЕМЕСТРОВИХ ЕКЗАМЕНІВ (ПИСЬМОВИХ ЗАЛІКОВИХ РОБІТ)

Підсумковий контроль за курсом - у формі екзамену.

До складання екзамену допускають студентів, що мають задовільну кількість балів із складених тестів з основних навчальних елементів (написання та захисту індивідуального розрахункового завдання) та інших завдань, передбачених програмою дисципліни.

Екзамен здійснюють за екзаменаційними білетами, які містять чотири завдання (два теоретичних питання, одне практичне завдання - задача і тести) (рис. 1). Вони дають можливість здійснити оцінювання знань студента за дисципліною.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	
Факультет	<u>економічний</u>
Спеціальність (напрям)	<u>071 «Облік і оподаткування»</u>
Освітня програма	<u>«Облік і оподаткування»</u>
Семестр <u>1</u>	
Форма навчання	<u>денна/заочна</u>
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень):	<u>магістр</u>
Навчальна дисципліна: Аналіз економіки України з використанням СНР	
ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № <u>3*</u>	
1. Етапи розвитку системи національних рахунків.	
2. Показники виробництва продуктів і послуг.	
3. Тести.	
4. Задача.	
Затверджено на засіданні кафедри <u>статистики, обліку та аудиту</u>	
Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року	
Завідувач кафедри _____	Оксана НЕСТЕРЕНКО
(підпис)	(прізвище та ініціали)
Екзаменатор _____	Юлія ЛАЗЕБНИК
(підпис)	(прізвище та ініціали)
* За завдання 1 і 2 – по 5 балів, за завдання 3 – 20 балів, за завдання 4 – 10 балів. Всього – 40 балів .	

Рис. 1. Зразок екзаменаційного білету.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ № 1 (приклад)

1. Етапи розвитку системи національних рахунків.
2. Показники виробництва продуктів і послуг.

Тести

1. Який показник вийде, якщо з валового внутрішнього продукту відняти податки на продукти й імпорт, додати побічно вимірювані послуги фінансового посередництва й субсидії на продукти й імпорт:
  - 1) валовий внутрішній продукт у ринкових цінах;
  - 2) сума валової доданої вартості галузей (секторів) економіки;
  - 3) випуск в основних цінах;
  - 4) валовий національний розташовуваний дохід.
2. Інституціональні одиниці, основною функцією яких є виробництво товарів для продажу за цінами, що дозволяють діставати прибуток, ставляться до сектору:
  - 1) «Нефінансові корпорації»;
  - 2) «Органі загального державного керування»;
  - 3) «Фінансові корпорації»;
  - 4) «Домашні господарства»;
  - 5) «Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства».
3. При розрахунках ВВП на стадії розподілу доходів використовують показники:
  - 1) випуску;
  - 2) валового нагромадження;
  - 3) податків і субсидій на продукти;
  - 4) податків і субсидій на виробництво;
  - 5) оплати праці найманих робітників;
  - 6) валового прибутку, змішаних доходів;
  - 7) проміжного споживання;
  - 8) експорту й імпорту товарів і послуг;
  - 9) кінцевого споживання товарів і послуг.
4. Балансуючою статтею для рахунку «Виробництво» є:
  - 1) валовий національний розташовуваний дохід;
  - 2) валовий прибуток, змішані доходи;
  - 3) доходи від власності;
  - 4) валовий національний дохід;
  - 5) валовий внутрішній продукт;
  - 6) сальдо доходів від власності;
  - 7) сальдо поточних трансфертів;
  - 8) валове національне заощадження;
  - 9) валовий випуск;
  - 10) валовий національний розташовуваний скоректований дохід.

Задача

- Є наступні умовні дані про функціонування економіки країни (у поточних цінах млрд. грн.):
- випуск товарів і послуг в основних цінах 2806,4;
  - проміжне споживання 1312,4;
  - податки на продукти й імпорт 196,4;
  - субсидії на продукти й імпорт 59,4;

- сальдо поточних трансфертів, отриманих від «іншого миру» і переданих йому 0,7;
- витрати на кінцеве споживання домашніх господарств 762,7;
- витрати на кінцеве споживання державних установ 305,6;
- витрати на кінцеве споживання некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства 33,7;
- валове нагромадження основного капіталу 329,4;
- зміна запасів матеріальних обігових коштів 128,9;
- чисте придбання цінностей 32,1;
- доходи від власності, отримані від «іншого миру» 18,2;
- доходи від власності передані «іншому миру» 32,1;
- імпорт товарів і послуг 362,6;
- експорт товарів і послуг 428,1.

Визначите:

- 1) ВВП у ринкових цінах усіма можливими методами;
- 2) статистична розбіжність;
- 3) складіть рахунки розподілу первинних доходів, вторинного розподілу доходів, використання доходів, розрахувавши відповідні балансуючі статті.

Критерії оцінювання на екзамені

Оцінювання знань студента проводиться за чотирирівневою шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). За екзамен студент може отримати максимум 40 балів:

1. Для отримання оцінки «відмінно» (35-40 балів) студент повинен:
    - укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
    - викласти теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язно й обґрунтовано;
    - навести вірне рішення задачі та тестів.
  2. Для одержання оцінки «добре» (25-34 бала) студент повинен:
    - укластися у встановлений строк підготовки відповіді;
    - викласти теоретичний матеріал зв'язно й обґрунтовано;
    - навести вірне рішення задачі;
    - можливі помилки у відповідях на тести.
  3. Для отримання оцінки «задовільно» (15-24 бала) студент повинен:
    - викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
    - можливі помилки при розв'язанні задачі та в тестах.
  4. Оцінку «незадовільно» (1-14 балів) отримують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередніх пунктах.
- Кожне завдання екзамену оцінюється окремо.

Загальна оцінка дорівнює сумі оцінок за усі завдання.

Шкала оцінювання екзаменаційної роботи:

- за кожен правильну відповідь на теоретичні питання завдань 1, 2 студент одержує по 5 балів;
- за правильно виконане завдання 3 (тести) студент одержує 20 балів.
- за правильно виконане завдання 4 (розрахункова задача) – 10 балів.